

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö 2.6.2017

Asia: HE 47/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Kuntoutusalan Asiantuntijat kiittää lausuntopyynnöstä, jossa valiokunta pyytää tarkastelemaan esitystä erityisesti kuntoutuksen näkökulmasta ja lisäksi arvioimaan muodostuvaa järjestelmää kokonaisuutena samoin kuin uudistuksen tavoitteiden toteutumista.

Kuntoutusalan Asiantuntijat haluaa kiinnittää valiokunnan huomion erityisesti siihen, että kuntoutuksen kokonaisuudistuksen ja valinnanvapauslainsäädännön valmistelu eri aikatauluissa johtaa tilanteeseen, jossa kuntoutuksesta saatavat yksilötason ja yhteiskunnallisen tason hyödyt ovat vaarassa jäädä toteutumatta. Kuntoutuksen kokonaisuudistuksen ja valinnanvapauslainsäädännön integraatiota on mahdoton toteuttaa tilanteessa, jossa kuntoutuksuuudistuksen sisällöstä ei ole päätöksiä.

Kuntoutusalan Asiantuntijat suosittelee, että kuntoutusjärjestelmän uudistustyö sovitetaan aikataulullisesti ja sisällöllisesti yhteen valinnanvapauslainsäädännön säätämisen kanssa.

Lisäksi Kuntoutusalan Asiantuntijat nostaa esille seuraavat asiat:

1. Kuntoutuspalveluiden toteutus asiakkaan omassa toimintaympäristössä on mahdollistettava

Lakiluonnoksen lähtökohta on, että palvelut tuotetaan palvelun tarjoajan toimipisteessä. Tämä lähtökohta on kuntoutuspalveluiden tuottamiselle epätarkoituksenmukainen ja vaarantaa kuntoutuksen tuloksellisuuden. Kuntoutus perustuu siihen, että siinä huomioidaan asiakkaan oman toimintaympäristön (esim. koti, päiväkotitai työpaikka) vaikutukset toimintakykyyn. Näin ollen kuntoutuksen toteutus tulee voida tapahtua myös muualla kuin palveluntuottajan toimipisteessä eikä palvelupisteen olemassaoloon ole tarkoituksenmukaista velvoitaa. Tämä velvoite voi aiheuttaa palveluntuottajalle, erityisesti mikroyrittäjälle, epätarkoituksenmukaisia kustannuksia.

Lakiluonnoksessa viitataan palveluntuottajalakiluonnokseen, joka esitöiden mukaan mahdollistaa palveluiden tarjoamisen myös muualla kuin palvelun tarjoajan toimipisteessä. Kuntoutuksen laadun ja lähipalveluiden turvaamisen kannalta tarkoituksenmukaista kuitenkin on, että kyseinen asia kirjataan valinnanvapauslakiin.

2. Kuntoutuspalveluiden minimitaso on määriteltävä ja moniammatillisuus turvattava

Kuntoutus on moniammatillinen prosessi, jossa asiakkaan toimintakykyä arvioidaan ja tuetaan paitsi fyysisen toimintakyvyn myös mm. psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueilla. Laadukkaiden palveluiden toteuttaminen edellyttää, että kuntoutuspalveluiden minimitasoksi määritellään kaikkien kuntoutuksen alan laillistettujen ammattihenkilöiden saatavuus palveluiden suunnittelussa, ohjauksessa ja toteutuksessa. Lain nykyinen lähtökohta painottuu fyysiseen toimintakykyyn jättäen liian vähälle huomiolle ICF-luokituksen mukaiset muut toimintakyvyn osa-alueet kuten osallistumisen ja sosiaaliset taidot.

Kuntoutuspalveluita tarjoavat monet ammattiryhmät, joiden edustajia on lukumäärällisesti vähän verrattuna esim. hoitohenkilöstöön. Lainsäädännön lähtökohtana tulee olla, että se tunnistaa tasa-arvoisesti kaikki kuntoutuksen laillistetut ammattihenkilöryhmät: toimintaterapeutit, fysioterapeutit, puheterapeutit, psykologit ja ravitsemusterapeutit. Tällä valinnanvapauslainsäädännön ohjaavalla vaikutuksella voidaan varmistaa yhdenvertaiset ja moniammatilliset kuntoutuspalvelut kaikissa maakunnissa.

3. Kuntoutuksen ammattihenkilöt arvioimaan asiakkaan kuntoutuspalveluiden tarvetta

Valinnanvapaus pohjautuu riittävään tiedonsaantiin ja kykyyn soveltaa tietoa jokaisen henkilön yksilöllisen tilanteen ja toimintakyvyn mukaan. Kuntoutuspalveluista saatava yksilöllinen ja yhteiskunnallinen hyöty toteutuu vain silloin, kun asiakas ohjautuu oikein kohdentuviin kuntoutuspalveluihin oikea-aikaisesti. Kuntoutuksen ammattihenkilöt ovat kuntoutuspalveluiden asiantuntijoita ja heidän osaamisensa saatavuus tulee varmistaa kaikissa niissä sote-organisaation osissa, joissa arvioidaan asiakkaiden kuntoutuspalveluiden tarvetta. Kuntoutukseen liittyvä palveluohjaus ja palvelutarpeen arviointi tulee olla kuntoutuksen alan ammattihenkilön tehtävä. Vain näin toimimalla varmistetaan, että kuntoutukseen ei muodostu yli- tai aliohjausta. Palveluohjauksen tulee toimia sekä asiakkaiden että sote-organisaation eri toimintatahojen suuntaan.

4. Kuntoutuspalvelut tulee määritellä sekä asiakassetelin että henkilökohtaisen budjetin piiriin kuuluviksi palveluiksi

Kuntoutuspalvelut tulee määritellä sekä asiakassetelillä tuotettaviksi palveluiksi, että henkilökohtaisen budjetin piiriin kuuluviksi palveluiksi. Näistä jälkimmäisen täsmentäminen lakiluonnoksessa on tärkeää, koska juuri tähän ryhmään kuuluvilla, laajan palvelutarpeen asiakkailla, on todennäköisesti suurin tarve myös kuntoutuspalveluille. Lisäksi lakiesitystä tulee täydentää kuntoutusuunnitelman tekemisen velvoitteella, jotta kuntoutus on koordinoitua ja riski palveluiden pirstaloitumiseen vähenee.

5. Kuntoutuspalvelut tulee määritellä sekä suoran valinnan palveluiden (sote-keskukset) että maakunnan liikelaitosten piiriin kuuluviksi

Maakunnan liikelaitosten vastuulla on asiakassuunnitelman tekeminen. Asiakassuunnitelmassa määritellään asiakkaan henkilökohtainen palvelutarve. Maakuntien liikelaitoksien palveluvalikoimaan ei kuitenkaan ole määritelty kuntoutusta eikä kuntoutusohjausta. On ensiarvoisen tärkeää, että nämä on määritelty myös maakunnan liikelaitosten tehtäväksi.

6. Kustannusten korvauskatto on oltava riittävän korkea

Lakiluonnos määrittelee, että setelipalveluntuottajalle maksetaan tuotetusta palvelusta korvaus ennalta määrättyyn arvoon saakka. Korvauskaton määrittelyssä on kiinnitettävä huomiota siihen, että se on riittävä kattamaan kuntoutuspalveluista aiheutuvat kustannukset, jotta painetta asiakasmaksun perimiseen ei synny. Asiaksmaksu eriarvoistaa kuntoutuspalveluiden käyttäjiä ja saattaa nostaa ne elintasopalveluiksi. Lisäksi asiakasmaksun periminen palveluiden tuottamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi saattaa rajoittaa lapsille tuotettavien kuntoutuspalveluiden saatavuutta, koska heiltä ei voi ainakaan nykylainsäädännön mukaisesti periä asiakasmaksua.

Kustannusten korvauskaton määrittelyssä on huomioitava sote-uudistuksen tavoite innovaatioista ja palveluiden kehittämisestä pitkän tähtäimen kustannusten hillinnän tavoitteen saavuttamiseksi. TKI-rahoituksen irrottaminen erityisesti pienyrittäjän ansioista on epätodennäköistä, jos korvauskatto lasketaan vain kuntoutuspalvelun tuottamisen kustannusten mukaisesti.

7. Kuntoutuspalvelut turvattava myös siirtymäajalle

Kuntoutuspalveluiden turvaaminen myös siirtymäajalle on varmistettava.

Helsingissä 13.6.2017

Kristina Holmberg
1. puheenjohtaja
Kuntoutusalan Asiantuntijat ry
kristina.holmberg@toimintaterapeuttiliitto.fi
040 759 5588

Tiina Mäkinen
2. puheenjohtaja
Kuntoutusalan Asiantuntijat ry
tiina.makinen@suomenfysioterapeutit.fi
040 507 7382

Kuntoutusalan Asiantuntijat ry, KA, on akavalainen kuntoutusalan terveystoimittainen vaikuttaja, suunnannäyttävä ja edunvalvoja. Siihen kuuluvat Suomen Fysioterapeutit ry ja Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry.

KA:n keskeisiä tavoitteita ovat:

- > edistää kuntoutuksen asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa
- > tehdä fysioterapeuttien ja toimintaterapeuttien asiantuntijuus näkyväksi
- > nostaa kuntoutuspolitiikka terveystoimittain keskiöön

Kuntoutuksen yhteiskunnallinen lisäarvo – ihmisen toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen – on tunnistettava paremmin. Erityisesti näin on ennaltaehkäisevässä terveydenhuollossa ja terveyden edistämisessä. Kuntoutuksen saumaton, moniammatillinen ja optimaalisesti ajoitettu toteutus on tärkeää. Näin saadaan aikaan inhimillisesti ja kansantaloudellisesti merkittäviä tuloksia.

”Kuntoutumisella tarkoitetaan toimintaa, jossa kuntoutuja osallistuu määrittelemällä itselleen merkitykselliset ja realistiset tavoitteet, joiden saavuttamiseksi välttämättömät keinot suunnitellaan tarvittaessa asiantuntijoiden kanssa ja toteutetaan suurelta osin itsenäisesti tai lähiympäristön tukemana.

Kuntoutuminen on prosessi, joka edellyttää paitsi kuntoutujan sitoutumista myös tarvittaessa oikea-aikaista, usein organisaatiosta toiseen saumattomasti jatkuvien kuntoutustoimenpiteiden järjestymistä. Toimintakyvyn muutos edellyttää muutosta yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa.

Kuntoutuksen prosessissa interventioiden kohteena ja toteuttajana ei ole vain kuntoutuja, vaan myös hänen elinympäristönsä ja siinä olevat henkilöt.”

–Ilona Autti-Rämö ja Anna-Liisa Salminen kirjassa *Kuntoutuminen* (Duodecim 2016)